

Introducció: El pols de la investigació numismàtica segons Callataÿ

M. CRUSAFONT I SABATER

Fa poc més de dos anys el numismàtic belga F. de Callataÿ s'endinsava en una anàlisi sorprenent: la productivitat científica en l'àmbit numismàtic a escala mundial i amb una avaluació de la seva progressió temporal¹.

A primera vista aquest estudi pot aparèixer com irrealitzable. Certament, com tenir una informació exhaustiva? com quantificar-la? i sobretot, com avaluar el treball científic?. És evident que aquest no es medeix pas pel nombre de pàgines ni l'obra d'un estudiós pel nombre de treballs.

Callataÿ, bon coneixedor dels mètodes estadístics i d'altra banda prou assenyat, era ben conscient de les dificultats objectives per a realitzar una quantificació rigorosa i també que la qualificació esdevenia gairebé un impossible. És per això que comença advertint-nos de tots els possibles factors de desviació i del caràcter relatiu i merament orientatiu de les conclusions. I amb bon sentit de l'humor va encara més enllà i sembla encarar el treball com una mena de *divertimento*.

Certament, es probable que comences a fer l'estudi com una simple diversió però que la fermesa dels resultats acabés per convence'l que la publicació de les dades finals podia ésser d'utilitat.

L'existència dels útils *Survey* salvava, malgrat algunes deficiències puntuals, el primer escull: la recopilació sistemàtica de la informació. Pel que fa a la quantificació, l'autor es basava en el nombre de pàgines del *Survey* on apareixien una o varies cites de cada autor. Aquest camí porta implícit un cert component de tipus qualitatiu: si des de diferents àmbits

1. CALLATAÿ, F. de. "L'activité numismatique dans le monde vue à travers les index des 5 derniers Surveys" *Annotazioni Numismatiche* 7. 1992, pp. 133-141.

hom coincideix a citar un treball és perquè se'l considera valuós. Contràriament, un treball mediocre serà menystingut i, per tant, no citat.

Amb aquesta informació l'autor realitza diferents estudis de caràcter comparatiu, sobretot per països, i acaba per enfocar algunes taules quantitatives per autors, sempre movent-se en la franja de les informacions més abundoses.

No discutirem ara totes les argumentacions de l'autor, que ens demostra com molts dels possibles errors d'estimació comesos tenen sovint mecanismes correctius o compensatoris. Sí que assajarem, en canvi, d'aprofundir en les seves informacions, tant per a fer-les nominatives com per a realitzar algunes comprovacions sobre la fiabilitat del mètode d'anàlisi.

ELS NOMS DESTACATS PER LES MENCIONS

En realitzar les anàlisi per països Callatay construeix diferents tabulacions de comparació. En algunes d'elles menciona el nombre d'autors de cada estat (l'estat espanyol en el nostre cas) citats més de deu vegades als índexs del *Survey*. Diu el nombre però no pas els noms. Quins foren en el nostre cas aquests investigadors destacats?. Nosaltres hem reconstruït la taula i hem trobat aquests noms. Són els següents:

Survey 1960/65	1 autor	A.M. de Guadán (11 mencions)
Survey 1966/71	3 autors	L. Villaronga (15 mencions)
		A.M. de Guadán (13 mencions)
		F. Mateu Llopis (12 mencions)
Survey 1972/77	1 autor	L. Villaronga (14 mencions)
Survey 1978/84	11 autors	L. Villaronga (32 mencions)
		A. M. Balaguer (20 mencions)
		M. Crusafont (18 mencions)
		M. Campo (17 mencions)
		Vidal Bardán (15 mencions)
		J. Pellicer (13 mencions)
		F. Chaves (12 mencions)
		Gimeno Rua (12 mencions)
		F. Mateu Llopis (12 mencions)
		M. Barceló (11 mencions)
Survey 1985/90	12 autors	A. Beltrán (11 mencions)
		P. P. Ripollès (11 mencions)
		M. Crusafont (33 mencions)
		A. M. Balaguer (30 mencions)
		L. Villaronga (28 mencions)
		J. Pellicer (18 mencions)

P. P. Ripollès	(16 mencions)
A. Canto	(13 mencions)
R. Arroyo	(13 mencions)
Tawfiq Ibrahim	(12 mencions)
A. Beltrán	(12 mencions)
M. Campo	(11 mencions)
García-Bellido	(10 mencions)
F. Mateu Llopis	(10 mencions)

És ben visible que des del 1978 es produeix un salt quantitatiu molt notable en els estudis numismàtics del nostre àmbit. Pot ésser doncs particularment interessant d'aprofundir en els dos darrers sectors dels *Survey*.

Nosaltres hem assajat de millorar la fiabilitat de les taules anteriors analitzant cada menció i valorant de forma diferent els articles i els llibres. L'estudi de les mencions ens ha permès corregir alguns errors continguts als índexs dels *Survey* com per exemple una sèrie de remissions a A. Beltrán que es referien, en realitat, a articles de la miscel·lània feta en honor seu i no pas a articles de la seva producció. Qualificar els llibres amb cinc punts i els articles amb un, creiem que ajuda a valorar millor la producció científica. De tota manera, hem fet l'escrutini dels llibres a fi d'evitar-ne les reiteracions. Fetes les correccions i la nova valoració per als dos darrers *Survey*, hem obtingut les dades que exposem tot seguit, al costat de les obtingudes per Callataÿ i llistant les deu primeres posicions:

1978/84				1985/90			
Callataÿ		actual		Callataÿ		actual	
1 - Villaronga	(32)	1 - Villaronga	(58)	1 - Crusafont	(33)	1 - Crusafont	(84)
2 - Balaguer	(20)	2 - Crusafont	(52)	2 - Balaguer	(30)	2 - Balaguer	(70)
3 - Crusafont	(18)	3 - Balaguer	(36)	3 - Villaronga	(28)	3 - Villaronga	(58)
4 - Campo	(17)	4 - Ripollès	(22)	4 - Pellicer	(18)	4 - Pellicer	(40)
5 - Vidal Barden	(15)	5 - Mateu	(21)	5 - Ripollès	(16)	5 - Tawfiq	(32)
6 - Pellicer	(13)	6 - Campo	(19)	6 - Canto	(13)	6 - Canto	(28)
7 - Mateu	(12)	7 - Pellicer	(16)	7 - Arroyo	(13)	7 - Ripollès	(26)
8 - F. Chaves	(12)	8 - Barceló	(14)	8 - Tawfiq	(12)	8 - G. Bellido	(18)
9 - Gimeno R.	(12)	9 - Calicó	(13)	8 - A. Beltrán	(12)	8 - Arroyo	(18)
10 - Ripollès	(11)	9 - L. Domingo	(13)	9 - Campo	(11)	9 - F. Mateu	(17)
10 - Barceló	(11)						
10 - A. Beltrán	(11)						

Cal convenir que malgrat l'increment de l'exigència les variacions no han estat pas importants al cap de la llista, és a dir, quan disposem d'àmplies informacions. En canvi, observem moltes més alteracions cap als finals de les sèries perquè una petita correcció altera de forma més significativa els resultats.

COMPROVACIÓ AMB LES PRODUCCIONS REALS

Des del punt de vista de buidar la informació del *Survey* és doncs evident que una anàlisi senzilla com la de Callataÿ és suficient per a calibrar els grans trets, però que es pot millorar el buidat informatiu sens excessives complicacions amb l'escrutini i valoració fet per nosaltres.

Anem ara un xic més enllà i assagem de calibrar la fiabilitat de les taules anteriors en relació a les produccions científiques reals. Això només ens serà possible per als casos en que disposem d'uns llistats exhaustius d'aquestes produccions, cosa que hem pogut obtenir per als quatre primers noms de la darrera llista, és a dir, per a Balaguer, Crusafont, Pellicer i Villaronga, que a partir d'ara designarem respectivament per B, C, P i V.

Si apliquem les mateixes qualificacions anteriors als articles (1 punt) i als llibres (5 punts) tindrem una nova taula de valors. Si tabulem els resultats dels tres anàlisis, Callataÿ, el nostre corregit i el real per als dos darrers trams dels *Survey* obtenim la nova taula que segueix:

1978/84				1985/90			
	Callataÿ	actual	real		Callataÿ	actual	real
B	20	36	56		30	70	56
C	18	52	80		33	84	74
P	13	21	31		18	40	31
V	32	58	79		28	58	47

Per a intentar comparar resultats hem de tenir present que els valors Callataÿ no són homologables amb les xifres de les altres dues columnes perquè es tracta en realitat d'un índex indirecte en el cas de Callataÿ i de avaluacions per comptatge en els altres dos. Només podem comparar, doncs, les tendències. Sí, en canvi, que han de poder ésser comparables les xifres de les columnes segona i tercera, actual i real. Immediatament constatem, però, no solament desviacions en aquestes dues columnes sinó fins i tot tendències diferents en els dos *Survey* : d'un 30% a la baixa, en el cas 1978/84 i d'un 25% a la puja, en el cas 1985/90.

El 25% a la puja del segon cas es pot explicar per les reiteracions no escrutinades en els articles. En aquest sentit potser no és un increment molt exagerat si tenim present que el grau de coneixement de l'obra dels autors augmenta amb el temps i genera, per tant, cites procedents d'ambits més variats.

Més difícil es fa explicar la minva del 30% del primer grup de columnes. Caldrà, en aquest cas, aprofundir en els criteris emprats pels redactors dels diferents sectors. La minva de V en el *Survey* 78/84 pot ésser llavors explicat per la deficient realització que feu del Món Antic de Hispània en aquella ocasió la redactora M. Campo que deixà sense consignar la meitat de les obres d'aquest autor. Cal tenir present que malgrat tractar-se d'un *Survey*, Campo ja declarava al seu preàmbul que no intentaria la exhaustivitat.

Es clar, però, que també B, C i P pateixen subestimació al *Survey* 78/84 malgrat que el sector medieval al qual pertanyen fou realitzat amb cura per L. Villaronga. En aquest cas creiem que la minva cal atribuir-la a la realització extremadament sintètica de L. Villaronga que reduïa al mínim els comentaris produint una gran concentració de cites a cada pàgina.

En conseqüència podem concloure que l'anàlisi de Callataÿ, que en aquesta taula darrera marca amb certa aproximació les tendències, és sobretot fiable amb nivells alts d'informació i com a despull global del *Survey*, malgrat que aquest darrer aspecte ja hem vist que és millorable. Per contra, la font mateixa de les dades, el *Survey*, pot patir desviacions notables en relació a la producció científica real, cosa que ha incidit negativament tant en la via Callataÿ com en la nostra (actual). Els factors que detectem com a responsables de les desviacions són dos:

- Poca cura per part d'algun redactor del *Survey*
- Variacions en el percentatge de cites/pàgina

Per a salvar aquestes deficiències, creiem que apart l'evident conclusió d'eludir els redactors poc curosos, caldria establir uns criteris d'extensió. És clar, però, que aquests no poden tenir un caràcter absolut, limitant de forma universal el nombre de pàgines, sinó que caldria assenyalar unes orientacions pel que fa a la relació cites/pàgina. És evident que l'extensió depen essencialment del nombre de cites i que no es pot concedir la mateixa extensió a qui ha de comentar 50 treballs que al que n'ha de comentar 100. És per això que una certa normativa que establís orientativament el nombre de cites per pàgina donaria més uniformitat i coherència al *Survey*. Efectivament, si establim, per exemple, deu cites per pàgina com a mitjana concedim la mateixa oportunitat de estendre's en els comentaris a tots els redactors. Al marge del resultat indirecte del seu reflectiment en els índexs i en les anàlisis actuals, un aspecte que pot arribar a ésser anecdòtic, l'avantatge principal seria obtenir un tractament

coherent i homogeni de la informació. Cert que en alguns casos hi pot haver la necessitat ineludible d'extendre's, però això es podrà compensar complint la mitjana per pàgina en el conjunt del treball de cada redactor.

EL PAPER DELS CATALANS

Fins aquí no hem sortit dels paràmetres fixats pel *Survey* que agrupa la producció científica per estats. Què succeiria si volguéssim desglossar la producció científica en el camp de la numismàtica eixida dels Països Catalans? Quin seria el nostre paper en el context internacional?

Centrant la nostra atenció als darrers dos trams del *Survey*, que són, com hem dit, els més significatius per a nosaltres, obtenim els següents resultats. En el període 78/84 l'estat espanyol ocupava amb 11 punts la tercera posició mundial al mateix nivell que els Estats Units i per darrera de França i Anglaterra. Desglosant la producció catalana, aquesta es mantindria amb 9 punts en una quarta posició mundial, just darrera dels Estats Units i per davant, per exemple d'Alemanya o Itàlia mentre que la resta de l'estat espanyol amb dos punts passaria a la posició tretzena, al nivell de Romania i Iugoslàvia.

Pel que fa al període 85/90, el conjunt de l'estat ocupa una quarta posició en l'anàlisi per nombre d'autors a la Taula I de Callataÿ que ara analitzem. Si desglossem, els catalans amb 7 punts passem a una cinquena posició al nivell dels Estats Units i Bèlgica i darrera França, Anglaterra, Alemanya i Itàlia. La resta de l'estat espanyol amb tres punts passaria a ocupar la posició onzena amb Israel i Iugoeslàvia.

Si passéssim a l'anàlisi de la Taula II de Callataÿ que té en compte no els autors, sinó el total de pàgines els catalans obtindriem encara millors posicions: un quart lloc en tots dos casos al darrera de França, Anglaterra i Alemanya (o els Estats Units).

Mantenint, doncs, el necessari distànciament davant la sempre difícil tasca d'avaluar el treball científic és una satisfacció poder constatar la importància dels estudis de la nostra especialitat que prenen un alt relleu, fins i tot en relació a països immillorablement més ben equipats en tots els aspectes. La nostra tasca investigadora, encara basada en poc més que el tossut voluntarisme d'uns pocs, arriba a poder situar el nostre país al nivell d'altres que tenen amplis i competents equips professionals.

I també, una vegada més, constatar que molt del que fronteres enllà llueix com a espanyol és, en considerable mesura, el resultat de l'esforç dels catalans.